

*Кравець Н. П.,
канд. пед.наук, доцент кафедра
психокорекційної педагогіки Національний
педагогічний університет імені
М. П. Драгоманова, kravez2015@gmail.com*

ОРГАНІЗАЦІЯ ГОМОГЕННОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ ГРУПИ В СУЧАСНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ ВУЗІ.

У статті розкрито питання організації гомогенної студентської групи в педагогічному університеті з точки зору дотримання гуманного підходу в умовах інклюзії. Проаналізовано погляди вчених на значення гуманізації вищої освіти на сучасному етапі її розвитку, завдяки чому варто дотримуватися гуманістичного ставлення до студентів з інвалідністю. Доведено, що успішність організації гомогенної групи, в якій навчаються студенти з інвалідністю, залежить від дотримання ряду умов: цілеспрямована робота куратора з групою, організація самоврядування в групі, виховання у фізично здорових студентів толерантного ставлення до студентів з інвалідністю, налагодження міжособистісних контактів у групі, контакту групи з представниками студентського самоуправління факультету, налагодження роботи з батьками студентів.

Ключові слова: *студенти, гомогенна студентська група, гуманістичний підхід, студенти з інвалідністю, організація групи.*

Вивчення світового досвіду та кращих європейських досягнень щодо організації технології навчального процесу у вищих навчальних закладах, зокрема гуманізації вищої освіти, відображено в роботах багатьох українських вчених (В. Андрущенко, Л. Гриневич, І. Зязюн, П. Сікорський, В. Синьов, В.Павленко, П. Таланчук та ін.).

Про необхідність гуманізації суспільства питання постало ще в середині минулого століття після проголошення Б. Расселдом, Дж. Нот та ін. гуманістичного маніфесту. Це стосується й вищої освіти у зв'язку навчанням у вищих навчальних закладах студентів з інвалідністю та організацією інклюзивного навчання даної категорії осіб. Проблеми вищої освіти інвалідів розглянуто в роботах В. Денискіної, В. Кислової, І. Коваленка, Г. Нікуліної, В.Синьова, П. Таланчука, А. Шевцова та ін. вчених.

У Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова на факультеті корекційної педагогіки та психології навчаються студенти з порушеннями зору, слуху, опорно-рухового апарату. Проте на сьогодні

не існує педагогічної технології соціально-педагогічної роботи зі студентами-першокурсниками, які мають інвалідність. Неодноразово виконуючи обов'язки куратора групи, ми звернули увагу на властиві кожній групі першокурсників - майбутніх корекційних педагогів - загальні риси: неорганізованість групи, відсутність комунікації як між студентами групи, так і зі студентами інших груп курсу, ігнорування вимог співробітників деканату, запізнення на пари або пропуски пар без суттєвих причин. Також на початковому періоді навчання, коли необхідна мобілізація навчальних умінь, сил, енергії не лише для засвоєння значного масиву знань та умінь, але й з метою адаптації до нових умов, інтеграції в новому соціальному середовищі - в усіх студентів різко проявилось зниження пізнавальної активності.

Тому нас цікавили питання організації студентської групи на початковому етапі навчання у вузі. До експерименту залучили 79 студентів трьох груп першого курсу різних років навчання; з них 78 дівчат і 1 хлопець. Розпочинаючи експеримент, визначили критерії вивчення групи: когнітивний, поведінковий, комунікативний, організаційний.

Спостерігаючи за студентами, констатували, що після закінчення пар студенти відразу ж розходилися по своїх справах, не беручи участі в справах групи, інколи навіть не цікавилися розкладом пар на наступний день. Деякі приходили на пари без конспектів, ігноруючи пояснення куратора про те, як потрібно готуватися до занять.

З огляду на отримані дані проаналізували результати шкільної успішності студентів. Нас цікавили результати як випускників, які закінчили міські навчальні заклади, так і тих, які закінчили сільські школи, оскільки в суспільстві побутує думка про те, що міські школярі отримують кращі знання, ніж сільські.. Тому нас цікавив статус навчального закладу, який закінчили майбутні студенти. У загальноосвітній школі навчалися 67% респондентів; ліцей закінчили 7,5% з числа опитаних; у гімназії навчалися 19%; 5% студентів закінчили коледж; одна студентка навчалася в колегіумі. Дві студентки закінчили міську школу із золотою медаллю; одна студентка отримала золоту медаль по закінченню сільської школи. 56% респондентів навчалися на 10-12 балів; 42% опитаних навчалися на 7-9 балів; 2% з деяких предметів отримали по 6 балів. 93,67% респондентів навчалися в закладах з українською мовою навчання (у вузі мова навчання державна

- українська); 6,33% навчалися в закладах з російською мовою навчання.

Враховуючи різницю в пропонуванні обсягу знань та умінь у навчальних закладах, які закінчили майбутні студенти, ми провели експрес-діагностику на вияв результатів тих шкільних знань і умінь, що допоможуть успішно засвоювати навчальну програму університету.

Результати свідчать, що у багатьох студентів на недостатньому рівні сформовані уміння читацької діяльності, зокрема уміння аргументувати власні відповіді, відповідати на евристично-пошукові запитання, брати активну участь у дискусіях, конспектувати матеріал, готувати реферати, продукувати усні й письмові зв'язні монологічні та діалогічні висловлювання тощо.

Експеримент щодо організації томотенної студентської групи ми провели у групі набору 2015-2016 навчального року, в якій навчалося 25 студентів: 24 дівчини і 1 хлопець. З них міські навчальні заклади закінчили 76% студентів, сільські школи - 24%. 60% закінчили загальноосвітню школу, 8% навчалися в ліцеї, 20% навчалися в пмназії, коледж закінчили 8% з числа опитаних студентів групи, в коледжі навчалася 1 студентка - 4%. Медалістів у групі немає. На бюджетній формі навчалися 44% студентки, решта 56% навчалися за контрактом. У групі навчається студентка М. - інвалід дитинства (дитячий церебральний параліч). В Україні студенти з інвалідністю мають рівні права на отримання освіти завдяки «політиці рівних можливостей» 7, с.7. Тому постало питання про організацію томотенної групи, оскільки інклюзивне навчання у вузі передбачає спільне навчання студентів з інвалідністю зі здоровими студентами. Завдання полягало в організації групи, в якій би фізично здорові студенти (вчорашні школярі) прониклися повагою, розумінням, а інколи й терпимістю, людинолюбством до студентки з інвалідністю.

Група спочатку була дуже недружна, неорганізована. Зважаючи на це, ми допустили: організація групи залежить від створення комфортного клімату в групі, організації спілкування студентів як у групі, так і зі студентами інших груп з метою обміну думками і враженнями про навчання, організації взаємодопомоги студентів у навчанні.

Враховуючи досвід минулих років, першого вересня після загальнофакультетського засідання провели збори групи, на які запросили присутніх батьків, завідувача кафедри. На зборах ознайомили студентів з їхніми обов'язками і правами, порядками на факультеті та в університеті. Також проінформували батьків і студентів про прийняту в університеті модульно-рейтингову систему оцінювання знань і умінь студентів, про сутність 100-бальної системи оцінювання, моніторинги оцінювання якості знань студентів, про роль студентського самоврядування. Повідомили, що результати контролю висвітлюються на сайті деканату.

Розпочинаючи роботу з формування групи, врахували висловлену В. Павленком думку про роль педагогічної майстерності щодо гуманізації навчального процесу. «Процес гуманізації навчання у вузі може бути продуктивним лише у дружній, творчій атмосфері, ... і тут логічно говорити про педагогіку співробітництва» [3, с. 21]. Автор запропонував

формулу педагогіки співробітництва: «людина (педагог) + творчість + людина (студент) = співробітництво» [3, с. 21].

Враховуючи гуманітарний характер навчального процесу в університеті, опиралися на принципи формування у студентів загальнолюдських, моральних, етичних, естетичних, соціальних, професійних інтересів і цінностей. Провідною функцією виступала функція набуття знань та умінь з обраної спеціальності. Також у процесі організації групи враховували принцип індивідуального підходу. Організуючи групу, керувалися принципом корекційно-розвиткового підходу, що забезпечував покращення стосунків у групі та комунікативно-діяльнісного підходу з метою удосконалення, формування і корекції мовленнєвого спілкування між студентами групи, насамперед спілкування й взаємостосунків фізично здорових студенток зі студенткою з інвалідністю. Ми враховували особливість навчання студентів з інвалідністю в інклюзивному колективі, яка проявляється в тім, що, сприймаючи їх як рівних, до них ставляться ті ж вимоги з боку вищого навчального закладу, що й до здорових студентів. Таким чином студенти з інвалідністю звикають бути активними учасниками навчального процесу. Але зберігається проблема стосовно ставлення деяких членів студентської групи до студентів з інвалідністю, оскільки ставлення суспільства до осіб з інвалідністю неоднорідне, що призводить до різноманітних проблем, насамперед психологічно утруднює взаємостосунки між особами з інвалідністю і здоровими членами суспільства. Також особи з інвалідністю в умовах післяшкільного навчання мають труднощі щодо адаптації до нових навчально-виховних вимог. Зважаючи на це, в процесі формування гомогенної групи ми констатували, що бажання навчатися в університеті у студентки М. досить мотивоване, але на достатньому рівні не сформовані навички самостійного навчання, уміння самоорганізовуватися до навчання, планувати своє життя й час, режим дня. Студентка часто хворіла, пропускала багато пар, але пропущений матеріал вчила з неохотою, часто лише після нагадування куратора або старости групи. До особистих проблем М. віднесли прагнення бути як усі (розповідати про себе щось цікаве, часто вигадане; встигати за групою, після пар відвідувати різноманітні заходи, забувши про те, що потрібно вивчити заданий матеріал; намагатися викликати увагу студентів групи до стану власного здоров'я та ін.).

Відносини сімей до дітей-студентів ми розглядали як фактор успішного навчання кожної студентки та студента. В родині М. спостерігали гіперопіку, гіперпротекцію. Батьки багато уваги приділяли доньці. Проте в бесідах про виховання доньки, її ставлення до навчання в університеті, зокрема про відвідування занять, батьки намагалися захищати власні позиції, посиляючись на фізичний стан М., її потреби,

соціальні зміни.

Зважаючи на такий стан речей, шляхом створення у групі інклюзивного освітнього простору забезпечували взаємодію студентки зі студентами групи, осмислення нею спеціально створеного педагогічного середовища, звертаючи увагу студентів на позитивні зміни в поведінці й успіхи М. Спеціально організоване навчально-виховне педагогічне середовище включало систему заходів з формування позитивного іміджу студентки з інвалідністю в умовах групи. Для кращого ефекту задіяли батьків М. як учасників інклюзивного освітнього простору. Організуючи роботу з групою, враховували індивідуальні, вікові й фізичні характеристики студентки: погано ходить, мовлення збережене, але постійно говорить про власну хворобу, напрошуючись на співчуття з боку слухачів (часто хворіє, через що вимушена пропускати пари, знаходити способів самовизначення у групі: прагнення якомога більше студентів групи ознайомити з власними фізичними недоліками та як це впливає на її життя, зокрема на його тривалість:). Зокрема звернули увагу на ставлення М. до власної особи: «Мамі лікарі сказали, що я помру в 10 років. Коли я прожила 10 років, то сказали, що помру в 20 років». Було тоді студентці 18 років. Природно, студенти її дуже жаліли. Тому робота з М. вимагала врахування специфіки її порушень, моральності. З психологічної точки зору важливим було врахування ставлення студентки до власної особи, зокрема боротьба проти порушення чи прийняття його, знаходження способів приховання порушення, самопрезентація та ін. Також ми виявляли, що сприяло М. вибрати спеціальність саме корекційного педагога, чи має студентка бажання навчатися в цьому вузі та у майбутньому стати корекційним педагогом. Одночасно проаналізували сформованість у студентки навичок самостійності, умінь самореалізуватися й планувати свій час. Адже успіх процесу індивідуальної соціальної інклюзії студентки з інвалідністю багато в чому залежав від її професійної самоорганізації.

Проводячи експеримент, ми допустили, що організувати студентську гомогенну групу можливо лише за умов наявності у групі дружньої, творчої атмосфери, створеної зусиллями викладачів і студентів, насамперед активом групи студентського самоуправління. Організацію групи розпочали з організації студентського самоуправління - активу групи. На засіданні студенти вибрали старосту групи й профорга. Послідовно й систематично сприяли виробленню здатності кожного до взаємодії в мікросоціумі (студентській групі) та в макросоціумі (на курсі, факультеті, у вузі, в суспільстві). Тісний контакт було налагоджено з батьками студентів. Щомісяця їм повідомляли про успішність та відвідування дітьми занять. Звертали увагу на поведінку студентів, оскільки окремі з них за шкільною звичкою іноді у розмові вживали молодіжний жаргонний сленг.

Одним із завдань було розвиток соціалізованості й комунікації студентів - здатності взаємодіяти один з одним, На кураторських годинах, які проводили по два рази на місяць, обговорювали не лише поведінку та успішність студентів, але й роботу старости труп, профорга на предмет виконання ними своїх тромадських доручень. Враховуючи побажання студентів і співробітників деканату про виконання старостою своїх обов'язків, на загальних зборах труп студенти запропонували іншу кандидатуру для виконання обов'язків старости.

Зусилля спрямували на об'єднання студентів-першокурсників у спільну соціально-професійної труп, якій властивий заталий вид діяльності - навчання, спільний характер занять в позанавчальний час. Для цього організували екскурсії труп, зустрічі зі студентами труп, які проживали в туртожитку, віртуальні екскурсії Києвом, що сприяло зміцненню міжособистісних контактів. У свою чергу студенти розповідали про цікаві місця рідного краю, обговорювали перетянуті кінофільми, виставки, прочитані книги. Також використовували різноманітні форми консультування й інформування студентів. Постійно підтримували в освітньому процесі традиції спілкування і взаємодії для вироблення і закріплення навичок толерантності, взаємодопомоти, сумісної навчальної діяльності, людинолюбства. Працюючи з труп, задумалися, як організувати взаємодопомоту студентів один одному, виходячи з того, що 5,2% студентів до вступу в університет навчалися в коледжах і колегіумі, володіють знаннями й уміннями відносно того, як правильно готувати реферат, писати відтуки. Чому б не організувати спільну підготовку до семінарських, практичних і лабораторних занять? Ці питання певним чином знайшли відображення в плані роботи куратора, в якому особлива увага на протязі першого місяця навчання (вересня) зверталася на організацію активу труп й відвідування студентами пар.

Організації дружніх зв'язків між студентами труп сприяла участь їх у волонтерському русі. Починаючи з перших місяців навчання, студенти брали участь у волонтерському русі, оволодіваючи практичними уміннями й навичками, що стосуються майбутньої професії. Основні напрями діяльності студентів-волонтерів: координація роботи з реабілітаційним центром; побутова реабілітація; розвиток творчих здібностей дітей-інвалідів; організація культурного відпочинку клієнтів реабілітаційного центру.

Студенти-волонтери допомагали не лише дітям-інвалідам, але й консультували їхніх батьків з питань допомоги дітям в родині. З цією метою організували батьківський всеобуч, спілкуючись з батьками дітей дистанційно один раз на місяць, що теж сприяло організації труп, оскільки студенти обговорювали у труп, як краще організувати той чи інший захід з дітьми та їхніми батьками.

Враховуючи вище викладене, можна констатувати, що із

гетерогенної групи студентів-першокурсників можлива організація гомогенної групи, в якій можуть успішно навчатися студенти з інвалідністю, якщо дотримуватися певних умов: постійна робота куратора з групою; врахування індивідуальних особливостей фізично здорових студентів та студентів з інвалідністю; організація студентського самоуправління в групі; тісного зв'язку активу групи з куратором, деканатом, студентським самоуправлінням факультету, університету; налагодження роботи з батьками студентів на предмет консультування їх щодо виховання дітей - майбутніх студентів.

Список використаних джерел:

1. Калижнюк Э. С. Психические нарушения при детских церебральных параличах /Э.С. Калижнюк. - К.: Вища школа, 1987. - 271 с.
2. Кравець Н.П., Чепурна Л.Г. Кредитно-модульна система організації навчального процесу та забезпечення якості освіти студентів-дефектологів /Н.П. Кравець, Л.Г. Чепурна //Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія №5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Вип.28: збірник наукових праць /за ред. В.П. Сергієнка. - К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. - 353 с. - С. 112 - 116.
3. Павленко В.Б. Гуманізація навчального процесу як проблема педагогічної майстерності /Загальні проблеми навчання і виховання студентів із особливими потребами: Збірник наукових праць /за заг. ред. П.М. Таланчука, Г.В. Онкович. - К.: Університет «Україна», 2000, - 385 с. - С.18-27.
4. Підготовка волонтерів та їх роль в організації соціальних проєктів /заг. ред. І. Звереві, Г. Лактіонової - К.: Науковий світ, 2001. - 148 с.
5. Садовски М.В., Терентюк Н.А. Инклюзивное образование как реализация прав в условиях общеобразовательных учреждений /М.В. Садовски, Н.А. Терентюк //Дефектология, 2015. - №4. - С.39 - 42.
6. Таланчук П.М., Кальченко К.О., Нікуліна Г.Ф. Супровід навчання студентів з особливими потребами в інтегрованому освітньому середовищі: Навчально-методичний посібник. - К.: Соцінформ, 2004. -128 с.
7. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент лично ориентированной парадигмы образования /А.В. Хуторской //Народное образование, 2003. - №2. - С. 60 - 66.

ORGANIZATION OF THE HOMOGENOUS STUDENT GROUP IN THE MODERN PEDAGOGICAL UNIVERSITY

The article describes organization of a homogenous student group in a pedagogical university in terms of respect for a humane approach under conditions of inclusion. The views of scientists on the importance of the humanization of higher education at the present stage of its development are analyzed together with the necessity to observe humane approach to students with disabilities. It is proved that the success of the organization of a homogeneous group where students with disabilities are trained depending on a number of conditions: the purposeful work of the tutor with the group; organization of self-management in a group; education in physically healthy students of a tolerant attitude towards students with disabilities; the establishment of interpersonal contacts in the group, the contact of the group with representatives of student self-management of the faculty; work with students' parents.

Keywords: students, homogeneous student group, humane approach, students with disabilities, group organization.

ОРГАНИЗАЦИЯ ГОМОГЕННОЙ СТУДЕНЧЕСКОЙ ГРУППЫ В СОВРЕМЕННОМ ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ВУЗЕ.

В статье раскрыты вопросы организации гомогенной студенческой группы в педагогическом университете с точки зрения соблюдения гуманного подхода в условиях инклюзии. Проанализированы взгляды ученых на значение гуманизации высшего образования на современном этапе его развития, вследствие чего необходимо соблюдать гуманный подход к студентам с инвалидностью. Доказано, что успешность организации гомогенной группы, в которой обучаются студенты с инвалидностью, зависит от соблюдения ряда условий: целенаправленная работа куратора с группой; организация самоуправления в группе; воспитание в физически здоровых студентов толерантного отношения к студентам с инвалидностью; налаживание межличностных контактов в группе, контакта группы с представителями студенческого самоуправления факультета; налаживание работы с родителями студентов.

Ключевые слова: студенты, гомогенная студенческая группа, гуманный подход, студенты с инвалидностью, организация группы.